1e Jaargang, nummer 46, 30 november 2024

REFO TIJD

Blad van het Instituut voor Calvinistische Studiën i.s.m. de Nederduits Gereformeerde Kerk (1571) - De moederkerk van Nederland sinds 1579. ‘Geen kerk zal over een andere kerk heersen, geen taakuitvoerder over de andere taakuitvoerder.’ (Kerkorde Emden, 1571)

HET LEDEBOERIAANSE PAD

Ledeboer werd geboren in Rotterdam in 1808. Zijn voorgeslacht kwam uit Westfalen in Duitsland. In de 1840-er jaren heeft Ledeboer zijn eigen beweging, weg van de hervormde kerk en weg van de andere afgescheidenen. Uiteindelijk komt hier de oud-gereformeerde kerk uit voort, die Ledeboeriaans wilde blijven. Zij gingen niet met Kersten mee in 1907. Uiteindelijk was de bron wel 1834 en het reveil. Het ging terug naar de kerk van vóór 1816, de Nederduits gereformeerde kerk, de moederkerk van Nederland sinds 1579. Dat is een Emdens-Rodenbergse kerk, die aan de Nederlandse vluchtelingen was gegeven.

In 1830 was er vanwege het dwangmatige bewind van de hervormde koning Willem I een opstand in het Zuiden van Nederland, wat toen leidde tot de scheuring waardoor België ontstond. Dit was ook een voorloper van de afscheiding van 1834 in de kerken, een een voorloper van de Ledeboeriaanse afscheiding in de 1840-er jaren.

Het is een verschrikkelijke strijd, die zich tot vandaag de dag in de families en kerken afspeelt.

Met de Belgische opstand kwam het Zuiden van Nederland onder koning Leopold I, de tegenhanger van Willem I. Hij had de Franse koning aan zijn zijde vanwege dat hij getrouwd was met de dochter van de Franse koning. Zo hielp hem dat tegen het terugslaan van het Nederlandse leger onder Willem I in 1831 met de tiendaagse veldtocht. Pas in 1839 werd de onafhankelijkheid van België door Willem I erkend.

Ook was er dus een opstand in de kerk begonnen in 1834 tegen het bewind van koning Willem I, waarvoor het reveil binnen de hervormde kerk een aanloop was. Ledeboer begon zijn eigen opstand in de 1840-er jaren en kwam hiervoor in de gevangenis terecht. Er was geen godsdienstvrijheid.

Wij moeten dieper Gabbatha in, wat tussen Getsemané en Golgotha inligt. Velen hebben die schakel niet en komen tot een overmoedige olijfberg, tot een overmoedige opstanding. Ze hebben een snelle, overmoedige Jezus, als een snelle auto, een gouden kalf, die uit de bocht vliegt de afgrond in. Zoveel auto’s gegrepen die in de rivier storten, één voor één. Och, laten we toch dieper het Gabbatha ingaan, om aan deze snelle stromen van wereldsgezindheid te ontkomen. Het is zo besmettelijk. Isolatie is de enige oplossing. Zondert u af. Kom alleen tot de Heere. Dan hebben we Gabbatha wel nodig.

In zijn boekje ‘Iets van Ledeboer’ beschrijft Jakob Eigeman, een predikant in Dordrecht, dat de geliefde Ledeboer vanaf zijn jeugd de Heere vreesde. Het boekje is van 1884. Eigeman stelde dat er nooit een woord van ijdelheid of wereldgezindheid van zijn lippen werd gehoord. Hij stelde dat Ledeboer zenuwachtig van aard was, met beweegbare trekken in zijn gezicht, en dat hij absent overkwam. Het was een beschaafde en geletterde man. Hij was de aartsvijand van weelde en opschik, stelde Eigeman. Daar kon hij zich enorm aan ergeren. Hij was huiverig over wereldse klederdracht, als het teveel zou blinken. Qua taal hield hij het liefst vast aan zo oud mogelijk, als hij bijvoorbeeld de psalmen van David zong. Nu, dit is opmerkelijk en belangrijk, want de mens had de grondteksten, de oudere teksten, laten vallen, en er stonden wereldse moderniseringen op de loer.

Jakob Eigeman was geboren in Leiden in 1833 en overleed in Teteringen in 1902. Ledeboer zat in de gevangenis vanwege zijn prediking, van 1843-1845 in Leiden. Als kind zocht Jakob Eigeman hem daar op. Ledeboer had toen tegen hem gezegd dat Jakob Israel moest worden, en niet Jakob mocht blijven. Later werd Jakob Eigeman hervormd predikant in Dordrecht.

Ledeboer was een vriend van de ouders van Jakob Eigeman, en kwam veel bij hen in huis. Eigeman’s ouders waren vijanden van gemaaktheid en vormelijkheid, zowel in godsdienst als in de maatschappij. Soms vond Ledeboer hen iets te vrij. Ledeboer hield zich vast aan oude stichtelijke boeken. Ledeboer zag dat de zonde overal was doorgedrongen.

Ledeboer was een aartsvijand van lichtzinnige gezangen, stelde Eigeman. Ledeboer noemde het werelds sirenengezang, waar hij tegen waarschuwde. Hij noemde het ook wel

hoerengezang. Hij waarschuwde hoogmoedigen weleens met een vraag : ‘Hoe gaat het met u, mijn vriend ? Geeft God u nogal veel genade, om uw mooie staart uit het oog te verliezen en te letten op uw lelijke voeten ?’

Daarom werd hij soms beschouwd als een savage en een zonderling, een wilde man, een wilde jongen. Eigeman noemde dit zijn talent. Hij werd door sommigen eigenzinnig genoemd, of eigenaardig, en door anderen krankzinnig. Zijn diensten werden soms bezocht door spotzieke studenten. Ledeboer predikte dan dat de laatsten de eersten zouden zijn, en bad zo voor ze dat de lust tot het lachen hen verging.

Zijn diensten waren in eenvoudige plaatsen zoals schuren en kamers, en het ging er niet ordelijk aan toe, omdat hij wilde dat de Heere het leidde. Het ging hem ook niet om de welsprekendheid, maar om de boodschap. Zij die voor de welsprekendheid zouden komen en niet voor de boodschap zouden teleurgesteld worden, stelde Eigeman. Ledeboer was een wilde, en hij nam geen blad voor zijn mond. Hoe dan ook was hij welsprekend, stelde Eigeman. Hij sprak mensen niet naar de mond. Als mensen te versierd binnenkwamen met allerlei toeters en bellen, dan zei Ledeboer : ‘Ook dat moet nog vallen.’

Hij zou voor zijn prediking toestemming moeten vragen aan de regering, maar dat deed hij niet. God had hem immers geroepen. Daarom werd hij gevangen gezet. Het begon met boetes. Zomaar prediken was verboden.

Eigeman bezocht hem vaak in de gevangenis, en kreeg dan rijmpjes te horen van Ledeboer. Die maakte hij voor de kinderen. Op latere leeftijd kwam er wat afstand tussen Ledeboer en de ouders van Eigeman, vanwege Ledeboer’s kerkelijke standpunten. Jakob Eigeman hoorde toen bijna niets meer van Ledeboer, maar soms kwam hij toch nog naar hun huis. Hij had dan veel aan te merken op allerlei tierelantijntjes. Ledeboer noemde het afgoderij. De vader van Jakob Eigeman zei dan dat Ledeboer alleen nog maar zag wat voor ogen was, want de onzichtbare afgoden waren nog wel erger. Toen de baard bij Jakob begon door te komen, toen hij nog kind was, toen zei Ledeboer eens tegen hem : ‘Jakob’s stem, maar Ezau’s haren.’ Ledeboer wees hem toen op hetgene wat hij rusteloos zou moeten zoeken.

Wat Ledeboer en L. Boone gemeen hadden was dat ze beiden geen nieuw kerkgenootschap wilden stichten, maar het herstel wilden zien van de moederkerk van vóór 1816, oftewel de Nederduits gereformeerde kerk. Daarom noemden ze hun eigen gemeentes noodkerken.

De kerkhistoricus en predikant J.H. Landwehr (1864-1930) stelde in zijn boek ‘L.G.C. Ledeboer in zijn leven en arbeid geschetst’ uit 1900 dat Ledeboer van jongsaf vervuld was met diepe indrukken van God’s heiligheid. Daarom was hij een boeteprediker die was ontdekt aan de diepe ellende van het menselijk leven, en dat predikte hij ook. Hij was een durfal. Hij durfde dingen te zeggen waar een ander lang over na zou denken of hij het zou zeggen of niet. Ledeboer zei soms dingen op de kansel waardoor hij nooit meer in bepaalde kerken mocht prediken. Velen probeerden Ledeboer na te doen, stelde Landwehr, maar het was meestel een reclame-middel, een begeerte naar volksgunst. Ledeboer was daar ver van verwijderd. Het evangelie is niet goedkoop.

Predikanten waarmee Ledeboer in contact was wezen hem er soms op dat ze hoopten dat Ledeboer minder zonderlinge handelingen en uitdrukkingen er op nahield in de openbare godsdienst-oefening, maar Ledeboer stoorde zich daar niet aan, en ging rustig door in hetzelfde spoor, stelde Landwehr. Altijd had hij iets bijzonders, iets heel anders dan andere predikanten. (p. 50)

Landwehr stelde dat het ongewone van Ledeboer de ene aantrok, en de andere afstootte. Het werd steeds meer de gewoonte van Ledeboer om ongewoon te zijn, stelde Landwehr. Ledeboer was een profeet, en legde daar de nadruk om. Hij werd niet geleid door menselijke orde. Landwehr wees erop dat ‘ik kreeg dit,’ en ‘als ik wat krijg’ uitdrukkingen waren die veelvuldig voorkwamen in de boeken en preken van Ledeboer, en dat hij soms zelfs ophield onder het preken omdat hij ‘niets kreeg.’ Er werd van hem gezegd dat hij nauwelijks ordelijk predikte. Hij walgde van ‘het lichte brood’. Soms wilde hij niets meer te maken hebben met boeken die hij vroeger had gelezen, en deed ze daarom weg.

Landwehr stelde dat Ledeboer moeite had met vergeestelijking. Hij viel bijvoorbeeld de kruispredikant C. van den Oever aan over diens allegoriseringen. Verder was hij tegenstrijdig. Hij stond voor de Dordtse kerkenordening, maar hield zich er verder niet aan. Nu, dat zegt op zichzelf niets. Uiteindelijk gaan we geestelijk met dingen om, oftewel onderwerpelijk, en niet voorwerpelijk.

Hij sprak mensen persoonlijk aan tijdens de diensten. Zo zei hij eens, stelde Landwehr, tegen iemand, dat als iemand niet wedergeboren wordt hij het koninkrijk van God niet zou kunnen binnengaan. Tegen een ander zei hij : ‘Ik geef het u, gij, zie toe, hoe gij ‘t neemt.’ Landwehr stelde dat Ledeboer zich niet bekommerde om het formele. Hij stoorde zich niet aan beslissingen van de kerkeraad als hij eens ergens predikte. Hij wilde zich laten leiden door God, niet door de kerkeraad. Telkens weer ging hij boekjes te buiten. Hij wilde soms ook niet bidden.

Hij was een vijand van het materialisme. Hij noemde het

materialisme boeien die de mens van God afhouden, vertraging brengen op het pad. Landwehr stelde dat Ledeboer het Woord predikte met een niets en niemand sparende ernst. (p. 115)

Wij moeten gaan tot de profetische bron die de Heere in de midjaren 1800 opende. Wij moeten gaan tot de plaats dieper dan onze gedachten, dieper dan ons bewustzijn, dieper dan onze zintuigen, dieper dan ons bloed, dieper dan onze herinneringen, dieper dan ons geweten, dieper dan ons hart, want God is altijd groter. Wij moeten gaan tot het Ledeboeriaanse pad.

CALVIJN EN DE EVANGELISTEN - 13

De theologie van Calvijn is een eigenaardig schakelsysteem. Genadisten of geloofisten zijn geen calvinisten, want in de Institutie staat de uitverkiezing boven de genade, en in zijn commentaren hangt het er maar vanaf, want de belangrijkste theologische stukken zijn daar de ontmaskering en doding van het vlees, wat gaat door de afwachtingsleer, oftewel de gevoeligheid voor het moment van roeping, de timing dus, het onderscheiden van de werkseizoenen.

Calvijn forceert de genade niet. Als we in deze gebieden terechtkomen, dan hebben we te strijden tegen hebzuchtige beren, en monsterlijke vissen. Zij willen de mens maar wat graag aan de genade-drugs laten gaan, want dan hebben ze gemakkelijke prooi. Alles wat zomaar van de genade is is voor de duivel. Maar Calvijn stelt duidelijke regels. Aan de andere kant kan zijn uitverkiezingsleer die dominant in de Institutie voorkomt een valstrik zijn, en daarom moet de mens voor samenhang naar zijn bijbelverklaring, maar het blijft een mijnenveld. Er zijn hier en daar gevaarlijke boobytraps die ontweken dienen te worden. Daarom zijn gidsen door het werk van Calvijn van belang.

De zwaardere kringen hameren op de bedrieglijke doodstaat van de mens. De prediking van de doodstaat en de verliesstaat van de mens staat voorop. Er wordt veel voorzichtiger met genade omgesprongen. Men is ook huiverig met het noemen van Jezus, want dat kan de mens al snel in slaap doen dutten, sinds Jezus een snelle afgod geworden is in het Westen. Men strijdt tegen die andere Jezus, tegen dat andere evangelie, dat goedkope evangelie. Calvijn noemde genade een dieper loon. Hij had het over een diepere en verborgen mens, zoals God ook een diepere en verborgen bron had. Heel voorzichtig sprak hij hierover.

Calvijn sprak duidelijk polariserend. We mogen niet slap zijn tegenover de zonde. De neutralen, de lauwen, zijn een groot gevaar. Dat is de lijn van de deformatie, oftewel de gedeformeerden of defo’s. Vaak is dit ook tot vormelijkheid geworden en liberaal. Het is ook in de zwaardere kringen doorgedrongen.

Calvijn en Ledeboer waren beiden in groot gevecht met het monster van giftige verzoeting, wat een soort van deserteurenschap was. Het tragische van het monster was dat het de kerk zwaar verwondde, en het zou de vervolging inzetten op het nageslacht van Calvijn en Ledeboer.

Calvijn stelde dat Jezus een voorbeeld was en herinnering waarnaar de mens zich moest vormen, en wie dat niet deed was bovenmate eigenzinnig en trots (Verkl. Mattheus 18:11), maar hij stelde ook dat men Jezus niet in alles letterlijk moest volgen, maar dit met wijsheid moest doen, geleid door God, omdat elke situatie anders is. Calvijn waarschuwde tegen vormelijkheid rondom Jezus. Er was ook het gevaar van een wereldgezinde, ijdele Jezus, en een sier-Jezus, waarvan we de afgoderij zien in de wereld om ons heen, de westerse wereld, waar Kersten ook tegen predikte en woedde.

Calvijn noemde de trots de moeder van de verachting, en de verachting maakt vrijmoedig in het geven van ergernis. Het ging hier om het verachten van de kleinen. Calvijn stelt dat God juist bijzondere liefde heeft voor het kleine en dat we daarom moeten wedijveren in onderdanigheid en bescheidenheid. Ware zorg hebben spoedt zich niet snel tot ergernis, en Calvijn stelt dat wat God op zo’n hoge prijs heeft gesteld de sterfelijke mens niet mag verachten of als niets rekenen. Calvijn noemt het onredelijkheid. (Verkl. Mattheus 18:10)

In de leer van Calvijn zijn het juist de kleinen die uitverkorenen zijn, zij die door de wereld worden veracht, de armen, de verstotenen, de verbrokenen, de kinderen, om dat wat wijs en sterk is te beschamen. God verkiest wat voor de wereld dwaas is. Dit zijn hen die vrijwillig nederig zijn, en zo door hun geringheid door de wereld worden veracht. Hij waarschuwt tegen schitterzucht, die ook al onder de apostelen was doorgedrongen. Calvijn stelt dat er een vreselijke straf staat op het uit de hoogte behandelen van de geringen en die uit eigen beweging nederig zijn. Calvijn waarschuwt tegen zelfbehagenis en wijst op het zorgdragen als de weg. Dit houdt in : het zorgdragen voor de kleinen. Calvijn stelt dat de vreselijke straf bewijst hoe dierbaar en hooggeschat de naar de wereld geringen en verachten bij God zijn. (Verkl. Mattheus 18:6)

Calvijn noemt als probleem hen die het meest verlangen naar roem en zo zich op een meest gedurfde manier het gezag aanmatigen, met het doel een hoge plaats te bemachtigen, om zo de nederigen aan bespotting of verachting prijs te geven. (Verkl. Mattheus 18:5)

Calvijn stelt dat de kinderen een beeld zijn van de nederigen, dus het gaat er niet om dat het kinderen op zich zijn, want kinderen hebben ook vele

gebreken. Als Calvijn stelt dat de kinderen zijn uitverkoren dan bedoelt hij dus niet kinderen zonder onderscheid. (Verkl. Mattheus 18:2)

Calvijn waarschuwt tegen het al te letterlijk nemen van gelijkenissen en er te angstvallig mee om te gaan. We zien op verschillende punten Calvijn als een zeer rekkelijke, in plaats van een preciese. Calvijn stelt dat Jezus kinderen als voorbeeld nam, omdat zij geen besef hebben van de verschillende graden van eer en de zaden van trotsheid. Calvijn stelt dat Jezus zelfs de laagste plaats iemand niet waardig keurt die niet het uitsteken boven anderen vergeet en zich vernedert.

Calvijn noemt het daarom een dwaze begeerte om de eerste te willen zijn. Als medicijn noemt Calvijn de overdenking van het kruis. Als die overdenking voor lange tijd vaarwel gezegd wordt, dan leidt het tot slaperigheid en vadsigheid. Calvijn stelt dat als het eerste gedeelte van het onderricht, wat onaangenaam is voor het vlees, wordt afgewezen dan leidt het tot droombeelden over de opstanding, tot een aards koninkrijk en aardse macht, een status van geluk en weelde, waarin ze voortijdig loon en rust met een eerambt eisen. Dit staat in de leer van Calvijn ook gelijk aan de ijdele nieuwsgierigheid, waar hij veel tegen waarschuwt. Dit is tegelijkertijd het verlaten van de krijgdienst en de geestelijke loopbaan. Het is een geestelijk pensionerings-fonds voor het vlees wat ze aangrijpen. Hup, de oma-pantoffels aan. Wie kiest hiervoor ? Hoe kan iemand hiervoor kiezen ? We zien het overal om ons heen, de verwennende opa en oma cultussen, die het geestelijke leven hebben uitgedoofd, en het is zeer elitair en opportunistisch, voor een zeer selectief groepje. Het is feestje na feestje. Calvijn raast hier, zeer terecht, tegen. (Verkl. Mattheus 18:1)

Ze willen zich onstuimig een pad door de wolken banen, stelde Calvijn. Ze waren van het smalle pad af. Ze zweefden meters boven anderen uit in hun roes. Ze wilden steeds hoger om op anderen te kunnen neerkijken. Calvijn noemt het vluchtige mensen die zich niet bezig houden met de lijdzaamheid. Calvijn stelt dat ze zo geen stap verder komen, terwijl ze wel over de hemel speculeren. Het is hetzelfde als een reiziger die hele verhalen ophangt over de plaats waar de herberg zich bevindt, terwijl hij er nooit zelf naartoe is gegaan, stelt Calvijn.

Calvijn prikt door het bedriegelijke van de mens die hele verhalen ophangt over dingen die hij niet kent en waar hij nooit naar op zoek is gegaan. Van horen zeggen is altijd het gemakkelijkste, en daar kiest de mens telkens weer voor. Daarin zet de mens zich ook graag boven de ander. Calvijn noemt het geestelijke vluchtigheid, als een drugs die de mens heeft genomen. Dit sluipt erin waar de mens het onderwijs over het kruis, over de lijdzaamheid, loslaat. De duivel is hierin een meesterbedrieger die de mens er telkens weer in weet te lokken. Zo maakt de duivel vele slachtoffers. Zo heeft de duivel veel prooi. We zien de markten hiervan overal om ons heen. De mens is opgezet, op sterk water gezet. Het leeft niet meer. Het is de absolute doodstaat van de mens, wat ze dan gaan lopen goedpraten, schoonpraten. Dat is niet zo vreemd. Ze zijn immers dood. Het is de natuur van de dood die dat doet. De doodstaat liegt.

Calvijn stelde dat de apostelen het koninkrijk voorstelden als iets aangenaams wat allen welgevallig zou zijn, iets wat openlijk vertoond zou worden en tegemoet zou worden gekomen met groot gejuich. Calvijn noemt het ijdele droombeelden. Het hield hun verstand als met een sluier bedekt. (Verkl. Mattheus 17:22)

Calvijn stelt dat er geen overwinning hierover is dan door hevige strijd. Zachtaardige duivelbezweerders voeren slechts spiegelgevechten, stelt hij. Velen zullen te zacht, te licht, te zoet, worden bevonden, maar Calvijn stelt dat het geslacht niet uitvaart dan door bidden en vasten. Hij noemt het vasten als een richtingaangever voor het gebed. Het vasten is een hulpmiddel bij het gebed, opdat het niet gaat ontaarden. (Verkl. Mattheus 17:21)

Calvijn gelooft alleen in geleid gebed, wat gematigd moet zijn, want vleselijke wensen zijn ongeordend en in strijd met het geloof. Wij moeten ons richten op de belofte, en niet meer begeren dan is toegestaan. Daarom moeten de gebeden beperkt zijn, stelt Calvijn, naar de voorgeschreven regels. Hij noemt gebed dus gevaarlijk als het buiten God’s Wil omgaat. (Verkl. Mattheus 17:15)

Calvijn stelt dat de overblijfselen van het ongeloof ijverig uitgeroeid dienen te worden. Deze overblijfselen kleven de vrome aan, en de vrome dient ermee te worstelen, in het aansmeken van God, in het gebed. (Verkl. Markus 9:24)
